

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ กรณีศึกษา ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

The Study of Local Wisdom in the Making of Traditional Vegetable- Oil-Lantern, Pongyangkhok District, Hangchat, Lampang

ชัตติยา ชัตติยวรา¹

Kattiya Kattiyawara¹

บทคัดย่อ

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณของชุมชนปงยางคก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ให้ความสำคัญกับรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมและจัดเก็บองค์ความรู้ ภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าและสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชน ตลอดจนการเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ เพื่อเป็นข้อมูลแก่ผู้สนใจให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเป็นประโยชน์แก่คนในชุมชนที่จะอนุรักษ์สืบทอดต่อไปในอนาคต

ผลการวิจัยสรุปว่า องค์ความรู้ในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ ในด้านวัตถุดิบ การเลือกใช้ไม้สักเป็นวัตถุดิบหลักถือเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่สร้างความแตกต่างจากชุมชนอื่น ในด้านกระบวนการผลิต รูปแบบของตะเกียงที่ถูกนำมาปรับใช้กับอุปกรณ์ในครัวเรือนที่สามารถหาได้ง่าย ได้แก่ น้ำมันพืช นั้น นอกจากสะท้อนความเรียบง่ายในการดำรงชีวิตแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นความห่วงใยและตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนด้วย ในด้านการตลาด การจำหน่ายสินค้าในพื้นที่ชุมชน ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ และชาวบ้านยังคงใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนตามปกติสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านการรวมกลุ่ม กลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณไม่ได้อาศัยรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ เพียงฝ่ายเดียว แต่พึ่งตนเองด้วยการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายอาชีพ และในด้านการสืบทอด เผยแพร่ นั้น ข้อมูลจากการจัดเก็บองค์ความรู้อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมได้ถูกขยายผลต่อการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์อันเป็นการเปิดโอกาสให้คนภายนอกชุมชนได้เรียนรู้แบ่งปันกันในวงกว้าง

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ, ปงยางคก

¹ อาจารย์ประจำ, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

¹ Lecturer, Faculty of Humanites and Social Science, Major of Community Development, Lampang Rajabhat University

Abstract

The Study on the Application of Local Wisdom in the Making of Traditional Vegetable-oil Lantern of Pongyangkhok Community is a qualitative research project using mainly the participatory action research approach. The aim is to gather and capture valuable knowledge, wisdom and job creation for the people in the local community and to disseminate knowledge related the makings of traditional vegetable-oil lantern to the public and the local community so as to keep the knowledge with them for the future.

The findings revealed that the knowledge of the making of vegetable-oil lanterns from teak wood is unique to the community. This makes the product different from those of other communities. In the aspect of the manufacturing process, the lanterns are made from indigenous raw materials easily found in the community such as vegetable oil. This reflects not only the simple lifestyle in the community but also their concern for the environment. In terms of the marketing of the product, while selling the products help create jobs and income, the people can still maintain their normal community life in accordance with the Sufficient Economy philosophy. In the aspect of community organization, the group did not just simply wait for assistances from the government; they indigenously initiated their occupational network organization. They also vigorously disseminate and ensure the continuation of their knowledge through various channels, including online media to share their knowledge to broader target groups.

Keywords: local wisdom, traditional vegetable-oil-lantern, Pongyangkhok

บทนำ

ชุมชนปงยางคก จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าของตนเองอยู่หลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาในสาขาศิลปหัตถกรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอาชีพ สร้างงานให้แก่คนในชุมชน

การทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณเป็นองค์ความรู้ที่มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงมานาน ถือเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้และชื่อเสียงให้กับกลุ่มผู้ผลิต แต่ปัจจุบันจำนวนผู้ผลิตตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณลดลงเพราะมีอายุอยู่ระหว่าง 50-60 ปี และเริ่มแก่ชรามากขึ้น ประกอบกับคนรุ่นหลังขาดความรู้ความเข้าใจที่จะสืบทอดภูมิปัญญาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ หากขาดการณีนอนาคตภูมิปัญญานี้จะ

สูญหายไปซึ่งจะเป็นสิ่งที่น่าเสียดายยิ่ง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ประเด็นปัญหานี้ควรได้รับการศึกษาในฐานะงานวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และหวังว่า ภายหลังจากการวิจัยแล้ว คนในชุมชนจะมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณที่ถูกรวบรวมจัดเก็บอย่างเป็นระบบและมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นข้อมูลของชุมชน แล้วสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงกระบวนการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังสามารถรักษาภูมิปัญญาอันมีค่านี้ไว้ได้ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พึ่งตนเองได้ เกิดความภาคภูมิใจและทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งต่อไปมีปัญญาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ หากขาดการณีนอนาคต

ภูมิปัญญานี้อาจสูญหายไปซึ่งจะเป็นเสียนั่นหลั่ง
ขาดความรู้ ความสามารถ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อรวบรวมและจัดเก็บองค์ความรู้เกี่ยวกับ
การทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ ตลอดจน
ถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ในการทำตะเกียง
น้ำมันพืชแบบโบราณ

วิธีการศึกษา

1. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลปงยางคก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยพิจารณาจากความสนใจและความพร้อมที่จะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในพื้นที่คือกลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ

พื้นที่ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ หมู่ 5 บ้านต้นคำม่วงชุม ตำบลปงยางคก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้เตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า มีแนวหัวข้อการสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยคำถามปลายเปิด ผู้วิจัย จะปรับและดัดแปลงคำถามให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ ได้การสัมภาษณ์ประเภทนี้มีรายละเอียดที่ลึกซึ้งมาก จึงใช้เวลาสัมภาษณ์มาก ซึ่งทำให้ต้องมีการนัดสัมภาษณ์หลายครั้ง

2. การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะ จำนวน 5-7 คนโดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างคือสมาชิกกลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ และกลุ่มเยาวชนในชุมชน

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการรวบรวมและประมวลข้อมูลภาคสนามผ่านการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. บันทึกรูปภาพและเสียง ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ เช่น กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง เพื่อบันทึกภาพและเสียง ในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ คือ กลุ่มข้อมูลจากผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมโดยตรงจากสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ เช่น ข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึกจากประธานกลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิต เป็นต้น

2. ข้อมูลทุติยภูมิ คือ กลุ่มข้อมูลที่ได้จากเอกสารทางวิชาการ ตำรา หนังสือที่มี ผู้เก็บรวบรวมไว้แล้ว เป็นข้อมูลในอดีต เช่น แนวคิดทฤษฎีภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการเอกสารการก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปงยางคก เป็นต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล นอกจากการสังเกตแล้วจะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นหลัก โดยเตรียมประเด็นต่างๆ ในเรื่องที่จะศึกษา การสัมภาษณ์แต่ละรายจะใช้คำถามที่แตกต่างกันในบางเรื่องเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลให้ได้ความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูล ที่ได้ของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ตีความหมาย อธิบายตามลักษณะความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงในประเด็นต่างๆ และหาข้อสรุปของภาพรวมและข้อแตกต่าง โดยการบรรยายเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

การศึกษากฎมิตินโยบายท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณของชุมชน ปงยางคก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ให้ความสำคัญรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลผ่านการดำเนินกิจกรรมดังนี้

กิจกรรมที่ 1 เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญา การทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ เริ่มต้นจากการศึกษาเอกสารเบื้องต้นเกี่ยวกับการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ สืบหาสถานที่ผลิตตะเกียงในชุมชน เพื่อศึกษากระบวนการและขั้นตอนการผลิตตะเกียง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และจัดเวทีชุมชนโดยหัวหน้ากลุ่มตะเกียงและสมาชิกกลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณในชุมชนซึ่งถือเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ประสบการณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาหัตถกรรม มาร่วมถ่ายทอดพูดคุย แลกเปลี่ยนเล่าประวัติความเป็นมา ขั้นตอนการผลิต ตลอดจนเอกลักษณ์ของตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ โดยสมาชิกกลุ่มผลิตตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณเป็นผู้สืบทอดและถ่ายทอดวิธีการผลิตให้แก่กลุ่มเยาวชนในชุมชนได้ลงมือทดลองทำ กระบวนการดังกล่าวเป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ความรู้เดิมร่วมกับการถ่ายทอดความรู้ใหม่ ทั้งในด้านกระบวนการผลิต และด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ความรู้จากการจัดเวทีชุมชน มีการบันทึกข้อมูล การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก จนได้ผลสรุปองค์ความรู้ในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ

ภาพประกอบ 1 แสดงเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณของเยาวชนและปราชญ์ชาวบ้านกลุ่มตะเกียงฯ

กิจกรรมที่ 2 การรวบรวมและจัดเก็บภูมิปัญญา

ผู้วิจัยรวบรวมและจัดเก็บองค์ความรู้ในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณโดยได้จัดทำเอกสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทำตะเกียง ซึ่งมีเนื้อหาตั้งแต่ประวัติความเป็นมา โครงสร้างกลุ่มกระบวนการผลิต รูปแบบ ขนาด ราคา สถานที่ผลิต และจัดจำหน่าย รวมถึงช่องทางการติดต่อมอบให้แก่กลุ่มผลิตตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ และเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์เพื่อให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้

องค์ความรู้ของกลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ มีดังต่อไปนี้

ด้านวัตถุดิบ เศษไม้สัก ถือเป็นวัตถุดิบหลักในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ การคัดเลือกไม้สัก มาทำโครงของ ตัวตะเกียง ผู้ทำจะต้องอาศัยความละเอียดอ่อน ประณีต ในการเลือกกลดลาย

ของเนื้อไม้สัก เน้นการโหวลสายเส้นตามธรรมชาติของไม้ ความต่อเนื่องของลายไม้จะยิ่งเพิ่มความสวยงามให้แก่ตะเกียง สีของไม้สัก ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญถัดมาที่ทำให้ตะเกียงมีความโดดเด่นโดยเฉพาะในยามที่ตะเกียงถูกจุดไฟ

ไม้สัก เป็นไม้ที่นอกจากจะมีคุณค่าทางเศรษฐกิจแล้วยังมีคุณค่าทางจิตวิญญาณที่แฝงถึงคุณค่าของความมีศักดิ์ศรี เป็นไม้มงคล ผู้ทำตะเกียงจึงเปรียบได้กับคนที่คอยส่องทาง ส่องแสงสว่างให้กับผู้อื่นด้วย

น้ำมันพืช เป็นวัตถุดิบที่หาได้ง่ายจากทุกครัวเรือนและถือเป็นจุดเด่นอีกประการหนึ่งของตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณเพราะไม่ก่อให้เกิดควัน ไม่มีกลิ่นเหม็น และราคาประหยัด

ด้านกระบวนการผลิต การทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณต้องอาศัยความละเอียดอดทน และสมาธิเป็นพิเศษ ดังภาพประกอบ 2 เนื่องจากไม้สักที่ตัดมาทำเป็นโครงของตัวตะเกียงนั้น หากดอกตะปูหรือเจาะรูเพื่อใส่กระจกด้านข้างแรงเกินไป จะทำให้เนื้อไม้แตกได้ ซึ่งจะต้องนำไม้สักอันใหม่มาเปลี่ยนแทนทันที

ภาพประกอบ 2 แสดงขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการผลิตตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ

ด้านการตลาด ตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณจะถูกผลิตและจำหน่ายที่บ้านของหัวหน้ากลุ่มเป็นหลัก ดังรูปที่ 3 ผลิตภัณฑ์บางส่วนจะถูก

นำส่งตามร้านค้า บางส่วนผลิตแล้วนำออกจำหน่ายตามงาน OTOP หรือออกร้านตามต่างจังหวัด แต่ยอดสินค้าจะลดลงเมื่อได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ไม่อาจควบคุมได้ อย่างไรก็ตามกลุ่มตะเกียงได้ใช้กลยุทธ์ของการเป็นฝ่ายรุกนำเสนอขายตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ การไม่ตั้งหน้ารอคอยรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว สะท้อนให้เห็นความพยายามในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและการพึ่งตนเอง

ภาพประกอบ 3 แสดงผลิตภัณฑ์ตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณที่พร้อมออกจำหน่าย

ด้านการรวมกลุ่ม กลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ มีสมาชิกที่สนใจเข้าร่วมจำนวน 10 คน ปัจจุบันเหลือ 7 คน (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2546-2552) โดยมี นางพิมพ์ เป็งยางคำ เป็นหัวหน้ากลุ่ม การบริหารงานภายในกลุ่มเป็นการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณที่เน้นการถ่ายทอดเป็นรายบุคคลหรือตัวต่อตัว และเป็นการสอนสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง พร้อมๆ กับการบอกเล่า ชักถามได้เมื่อ ไม่เข้าใจ เนื้อหาความรู้เป็นไปตามประสบการณ์ของผู้ทำ การขยายเครือข่ายของกลุ่มตะเกียงให้เกิดการเผยแพร่ในวงกว้างเป็นไปค่อนข้างยาก เนื่องจากไม่สามารถศึกษาได้จากที่อื่น นอกจากในชุมชนโดยผู้เชี่ยวชาญการทำตะเกียงเท่านั้น

ด้านการถ่ายทอดและเผยแพร่ การถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้การทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณเป็นการถ่ายทอดความรู้ระดับวงใน คือ สมาชิกในครอบครัวเป็นอันดับแรก จากนั้นจะขยายไปสู่เครือญาติ และเพื่อนบ้านกัน แต่ปัญหาที่พบคือ การสืบทอดของเยาวชนปัจจุบันยังไม่ได้ได้รับความสนใจมากนักเนื่องจากระบบการศึกษาสมัยใหม่ที่ทำให้ต้องแยกตัวไปศึกษาต่อ และหางานทำภายนอกชุมชน อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาการถ่ายทอดและเผยแพร่ร่วมกันแล้ว ข้อเสนอที่ได้ คือ การเลือกใช้สื่อออนไลน์ในรูปแบบเฟสบุ๊ค (Face book) มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการถ่ายทอดและเผยแพร่ภูมิปัญญาอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งกระทำโดยเยาวชนที่เป็นทายาทนั่นเอง

ภาพประกอบ 4 แสดงการเผยแพร่ภูมิปัญญาผ่านสื่อออนไลน์โดยเยาวชนที่เป็นทายาท

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า วิธีการถ่ายทอดความรู้ การทำตะเกียงของเจ้าของภูมิปัญญารุ่นหนึ่งถูกถ่ายทอดผ่านไปสู่เยาวชนซึ่งเป็นทายาทด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับแนวคิดของ วรวิทย์ (2537) ที่ว่า กระบวนการสืบทอด การปักผ้าของชาวเย้า บ้านแม่ซ้าย จังหวัดเชียงราย ทำโดยมารดาสอนให้แก่บุตรสาว โดยใช้วิธีการสอนแบบปากเปล่าและการสาธิต ผู้เรียนใช้วิธีการสังเกตและฝึกฝนด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ การถ่ายทอดจึงขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้สอนและผู้เรียนในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

นอกจากนี้ การเผยแพร่ภูมิปัญญาตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณผ่านสื่อออนไลน์ ยังสนับสนุนงานของ มงคล (2547) ที่ศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การปั้นหม้อและเผยแพร่ภูมิปัญญาการปั้นหม้อโดยผ่านอินเทอร์เน็ตตำบล พบว่ากระบวนการในการถ่ายทอด คือ จะถ่ายทอดให้ผู้ที่มีความสนใจซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยให้เรียนรู้จากการสังเกตการณ์ทำงานใน แต่ละขั้นตอนของการปั้นหม้อแต่ละรูปแบบว่ามีหลักและวิธีการปั้นอย่างไร จากนั้นก็ให้ปฏิบัติจากการปั้นระดับพื้นฐานสู่การปั้นในรูปแบบที่ยากขึ้น โดยผู้ถ่ายทอดความรู้คอยให้คำชี้แนะและแนะนำถึงสิ่งต้องคอยปรับปรุงแก้ไขตามลำดับของกระบวนการ ส่วนการเผยแพร่ภูมิปัญญาการปั้นหม้อ ผลการประเมินพบว่าด้านเนื้อหาสาระ ด้านทักษะ ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านการออกแบบเว็บไซต์ และด้านเจตคติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการใช้งานเว็บไซต์ใน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

งานศึกษาของผู้วิจัยในครั้งนี้ไม่ได้กำหนดขอบเขตเพื่อประเมินผลด้านการเผยแพร่ภูมิปัญญา เพราะต้องการนำเสนอสื่อออนไลน์รูปแบบอื่นนอกเหนือไปจากอินเทอร์เน็ตตำบล แต่สามารถนำผล

การศึกษานี้ไปเป็นข้อเสนอแนะงานวิจัยเพื่อต่อยอด
ครั้งต่อไปได้

สรุป

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำ
ตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณของชุมชนปงยางคก
อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางเป็นการรวบรวมและ
จัดเก็บองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำตะเกียงน้ำมันพืช
แบบโบราณที่มีอยู่ในตัวบุคคลผ่านกระบวนการวิจัย
แบบมีส่วนร่วมที่ทำให้คนในชุมชนเกิดการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้น นำไปสู่การถ่ายทอดและ
เผยแพร่สู่เยาวชนสมัยใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาการคุ้มครองภูมิปัญญา
ท้องถิ่นเพื่อสงวนรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นใน
ภาคเหนือ

2. ควรมีการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น
ประเภทต่างๆ เพิ่มเติมในอีกหลายๆ พื้นที่เพื่อ
รวบรวมเป็นคลังภูมิปัญญาของชาติ

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของ
หน่วยงานราชการในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
และการส่งเสริมการตลาดที่เกี่ยวข้องให้กับชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณโครงการวิจัยร่วมมือ
ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางและสำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย ภายใต้โครงการวิจัยร่วม
กับการเรียนการสอนแบบบูรณาการศาสตร์เพื่อ
เรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ สำหรับนักศึกษาระดับ
ปริญญาตรีและปริญญาโท (ABC-PUS/MAG) ที่
ให้การสนับสนุนทุนการวิจัยในครั้งนี้ งานวิจัยจึง
สามารถดำเนินการลุล่วงไปได้ตามวัตถุประสงค์
ที่วางไว้

เอกสารอ้างอิง

- มงคล ลายคำ. (2547). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั่นหม้อผ่านอินเทอร์เน็ตตำบล ตำบลห้วยทราย
อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). *ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน.
เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์.*
- วรวิทย์ องค์กรรักษา. (2537). *กระบวนการถ่ายทอดศิลปกรรมปักผ้าของชาวเขาเผ่าเย้า บ้านห้วยแม่ซ้าย
จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2542). *การวิจัยในมิติด้านวัฒนธรรม. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์เมือง.*
- เอกวิทย์ ณ ถลาง นิธิ เอียวศรีวงศ์ วิจารย์ พานิช รสนา โตสิตระกูล และม.ร.ว. นางคราม ชมพูนท.
(2546). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.*